

Vergaderjaar 2024–2025

31 265

Adoptie

Nr. 132

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 november 2024

Hierbij stuur ik u de reactie op het verzoek (2024D27126)¹ van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid. De vaste commissie verzoekt om een kabinetsreactie op de brief van Stichting Verleden in Zicht (VIZ) van 26 juni 2024 betreffende de inzage van de afstands- en adoptiedossiers van de Raad voor de Kinderbescherming die zich bij het Nationaal Archief bevinden. Hoewel het verzoek van de vaste commissie is gericht aan de (toenmalige) Minister voor Rechtsbescherming, ben ik beleidsverantwoordelijk voor de Archiefwet en het daarmee samenhangende inzagebeleid bij het Nationaal Archief. Daarom heb ik de beantwoording overgenomen, op verzoek van de Staatssecretaris Rechtsbescherming.

In haar brief formuleert VIZ een aantal zorgen over de wijze van inzageverlening in deze afstands- en adoptiedossiers door het Nationaal Archief, mede in het licht van de motie van de leden Van Nispen en Ellian². Deze motie verzoekt de regering onder meer «*ervoor te zorgen dat er voor de betrokken afgestane en afstandsmoeder gezamenlijk onbeperkte en volledige toegang is tot zowel het eigen afstands- als adoptiedossier, en slechts indien nodig hiervoor een wetswijziging voor te bereiden*». VIZ geeft in haar brief aan dat het Nationaal Archief geen onbeperkte en volledige toegang geeft tot afstands- en adoptiedossiers, en hiermee afwijkt van het reguliere beleid bij inzage.

Belang afstands- en adoptiedossiers

Het Nationaal Archief streeft naar maximale informatieverstrekking voor betrokkenen binnen de juridische kaders. Dat is dan ook het uitgangspunt geweest voor de ontwikkeling van het inzagebeleid voor deze dossiers.

¹ Verzoek om kabinetsreactie op de brief van Stichting Verleden in Zicht (2024D27126), te raadplegen via: <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024D27126&did=2024D27126>

² Kamerstuk 33 836, nr. 94

Het belang van informatie voor betrokkenen over de eigen afstand en adoptie is onnoemelijk groot. Zowel ikzelf als het Nationaal Archief onderkennen dan ook de bijzondere aard van dit archief. Om die reden heeft het Nationaal Archief in de aanloop naar de overbrenging van het archief van de Raad voor de Kinderbescherming en het begin van de dienstverlening in juni uitgebreid kennisgemaakt met zowel afstands-moeders, geadopteerden en adoptieouders. Deze betrokkenen zijn eveneens uitgenodigd als klankbord voor tekst en beeld zoals dat gebruikt is in de externe communicatie en de aanvraagprocedure. Ook zijn informatieavonden georganiseerd om betrokkenen te informeren over het proces van aanvraag tot inzage.

Ik realiseer me terdege dat afstands- en adoptie-informatie, die in verschillende dossiers van meerdere instanties gevonden kan worden, beladen en zeer gevoelig kan zijn. Betrokkenen lezen over zichzelf, zoeken vaak al lang naar informatie en de inhoud van de dossiers raakt hen direct. De impact zal voor iedereen anders zijn, maar feit blijft dat deze vaak ingrijpend en emotioneel is.

Overbrenging dossiers 1956–1970 naar het Nationaal Archief

In het voorjaar van 2024 heeft het Nationaal Archief afstands- en adoptiedossiers uit de periode 1956–1969, gevormd door de Raad voor de Kinderbescherming, overgebracht gekregen van het Ministerie van Justitie en Veiligheid. De dossiers zijn overgebracht met een beperking aan de openbaarheid met het oog op de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van de personen die in het dossier voorkomen.

Het betreffen gezinsdossiers waarin informatie staat over geadopteerden die geboren zijn vóór 1970. Omdat een dossier veelal meerdere personen betreft, kan het niet worden beschouwd als een «eigen» afstands- en adoptiedossier. Er komen ook altijd andere personen in het dossier voor, zoals afstandsmoeders, afstandskinderen, geadopteerden en adoptieouders.

Sinds 17 juni 2024 kunnen aanvragen voor inzage in de afstands- en adoptiedossiers bij het Nationaal Archief worden ingediend. Over de voorgenomen wijze van inzage heeft op 2 mei 2024 een informeren gesprek plaatsgevonden tussen het Nationaal Archief en het bestuur van VIZ. Het Nationaal Archief voelt een grote verantwoordelijkheid om zorgvuldig om te gaan met de mensen die een aanvraag doen voor inzage in dossiers die gaan over afstand en/of adoptie.

Inzage in afstands- en adoptiedossiers

Het Nationaal Archief beheert meerdere archieven naast die van de Raad voor de Kinderbescherming, die gaan over voogdij, afstand en/of adoptie. Bij het verzamelen van alle informatie uit deze archieven over een afstandsmoeder of geadopteerde en de inzage in die informatie, dient het Nationaal Archief zich te houden aan de geldende wetgeving en jurisprudentie.

Algemeen uitgangspunt bij het verlenen van inzage in dossiers door het Nationaal Archief is dat inzage wordt gegeven in het volledige dossier.³ Dit uitgangspunt geldt uiteraard ook voor de afstands- en adoptiedossiers. Zoals de toenmalige Minister voor Rechtsbescherming in zijn reactie⁴ op de bovenvermelde motie reeds aangaf, dient bij het verlenen van inzage

³ Dit op grond van het «documentenstelsel» dat voor archiefwettelijke inzage geldt

⁴ Kamerstuk 31 265, nr. 129

rekening te worden gehouden met de toepasselijke wet- en regelgeving, zoals de Archiefwet 1995 en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), en nationale en Europese jurisprudentie.

Specifiek over het recht op afstammingsinformatie van een geadopteerde versus het recht op privacy van de afstandsmoeder bestaat al sinds zo'n dertig jaar jurisprudentie. Ook in de rapportage van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed⁵ en in het advies van de Commissie Informatiehuishouding van het Ministerie van Justitie en Veiligheid wordt op deze jurisprudentie gewezen. Zo wijst de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed erop dat een betrokken afgestane en/of geadopteerde geen absoluut recht heeft op onbegrensde inzage in zijn afstand- en/of adoptiedossier: *«Recht op informatie versus recht op privacy moeten bij een verzoek om inzage worden afgewogen, mede in het licht van de omstandigheden van het geval. Bij toepassing van de Archiefwet moet rekening worden gehouden met deze uitspraken van zowel de Nederlandse rechter als het EHRM.»*⁶ En: *«Blijkens de relevante jurisprudentie (...) is de standaard werkwijze van het Nationaal Archief bij het verlenen van inzage in archieven onvoldoende zorgvuldig voor het verlenen van inzage met gewogen eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer in deze casus.»*⁷

Het Nationaal Archief heeft niet de ruimte om af te wijken van deze jurisprudentie, die de mogelijkheden tot onbeperkte inzage in dossiers beperkt. Zoals gezegd streeft het Nationaal Archief binnen dit kader naar maximale informatieverstrekking en dat is dan ook het uitgangspunt geweest voor de ontwikkeling van het inzagebeleid voor deze dossiers.

Afstammingsinformatie

Tot afstammingsinformatie wordt dus zoveel mogelijk onbeperkte en volledige toegang verleend. Het recht op afstammingsinformatie weegt zwaar, maar is niet absoluut. Op sommige aspecten kan het (eveneens niet absolute) recht op privacy van de afstandsmoeder (mits deze nog in leven is) zwaarder wegen. Het Nationaal Archief dient daarom op basis van de informatie in het dossier een belangenafweging te maken tussen het recht van de afgestane en/of geadopteerde op zijn of haar afstammingsinformatie en het recht op privacy van de afstandsmoeder (mits deze nog in leven is). Hiervoor kan intern overleg, waar VIZ in haar brief aan refereert, noodzakelijk zijn. De uitkomst van deze belangenafweging wordt schriftelijk vastgelegd en gedeeld met de verzoeker.

Gezinsdossiers

Behalve de belangenafweging tussen het recht op afstammingsinformatie en het recht op privacy van de afstandsmoeder dienen de persoonlijke levenssfeer en de bescherming van persoonsgegevens van derde betrokkenen die in het dossier voorkomen te worden gerespecteerd. Omdat sprake is van gezinsdossiers bevatten deze veelal ook informatie over de afstand en adoptie van andere kinderen en derhalve ook (bijzondere) persoonsgegevens van personen waarmee een verzoeker geen afstammingsrelatie heeft. Bijvoorbeeld de medische achtergrond van de biologische moeder van een eveneens geadopteerde (dus niet

⁵ Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, *Rapportage over de stagnatie in de overbrenging van de adoptiedossiers van de Raad voor de Kinderbescherming naar het Nationaal Archief* van 4 februari 2021. Te raadplegen via: <https://www.inspectie-oe.nl/actueel/nieuws/2021/02/04/adoptiedossiers>

⁶ Idem p 18.

⁷ Idem p 30.

biologische) broer of zus, of strafrechtelijke gegevens van (de biologische familie van) een eveneens geadopteerde broer of zus.

Ook dit kan ertoe leiden dat bepaalde informatie uit het dossier niet ter inzage wordt gegeven aan een verzoeker⁸, dan wel tot het afschermen of afscheiden van bepaalde informatie over derden in documenten die wel ter inzage gegeven worden. Dit gebeurt niet voor namen van bloedverwanten of informatie over de ontstaansgeschiedenis van een betrokkene, tenzij jurisprudentie dat in specifieke casussen tegenhoudt.

Elk opgevraagd dossier wordt afzonderlijk beoordeeld. In het kader van transparantie wordt in het inzagebesluit dat de verzoeker ontvangt vermeld welke informatie om welke reden niet ter inzage wordt gegeven. Als de verzoeker het niet eens is met dat besluit, dan kan hij/zij bezwaar indienen.

Tot slot

Ik begrijp dat het onverteerbaar kan zijn voor verzoekers dat informatie wordt afgeschermd. De uitleg over de reden hiervoor kan waarschijnlijk al snel zakelijk en ongevoelig overkomen, ook al is dat niet de bedoeling. Ik wil benadrukken dat ik me verantwoordelijk voel voor alle betrokkenen bij deze dossiers. Omdat de dossiers niet over één persoon gaan, maar over gezinnen, is het belangrijk om met al deze informatie zorgvuldig om te gaan, zeker omdat de informatie zo persoonlijk en gevoelig kan zijn.

De brief van VIZ is geschreven op 26 juni jl., negen dagen nadat het archief van de Raad voor de Kinderbescherming opvraagbaar werd bij het Nationaal Archief. Ruim vier weken later, in de week van 22 juli, hebben de eerste inzagen in dit archief plaatsgevonden. Sindsdien wordt dus niet alleen vanuit theorie, maar ook vanuit de praktijk duidelijk of en welke informatie afgeschermd wordt. Elk dossier is uniek en iedere inzage vergt maatwerk.

Het Nationaal Archief heeft in gesprek met de bestuursleden van VIZ aangegeven dat het inzagebeleid niet in beton is gegoten en heeft hiervoor begrip en tijd gevraagd. Veranderingen in wet- en regelgeving en jurisprudentie kunnen van invloed zijn op het beleid ten aanzien van de archivering van en de inzage in afstands- en adoptiedossiers.

VIZ stelt in haar brief dat het Nationaal Archief betrokkenen aanmoedigt om bezwaarschriften in te dienen en meerdere keren een inzageverzoek te doen. Een belanghebbende heeft altijd het recht om bezwaar aan te tekenen tegen een inzagebesluit, maar het inzagebeleid is beslist niet ingericht om bezwaren aan te moedigen of belanghebbenden niet maximaal ten dienste te zijn bij een inzageverzoek. Belanghebbenden kunnen bovendien altijd opnieuw een aanvraag indienen bij nieuw binnengekomen archief; dit kan immers nieuwe informatie opleveren. Ook kan een wijziging in wet- en regelgeving of jurisprudentie hiertoe aanleiding zijn.

Het Nationaal Archief heeft tot nu toe ruim 100 verzoeken tot inzage in een afstands- en adoptiedossier van de Raad voor de Kinderbescherming behandeld. Overigens leiden niet al deze verzoeken (direct) tot een inzage, soms zien verzoekers daar vooralsnog vanaf. Een verzoeker wordt na

⁸ Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, *Rapportage over de stagnatie in de overbrenging van de adoptiedossiers van de Raad voor de Kinderbescherming naar het Nationaal Archief* van 4 februari 2021. P 18 & 30, te raadplegen via: <https://www.inspectie-oe.nl/actueel/nieuws/2021/02/04/adoptiedossiers>

inzage op de studiezaal verzocht zijn of haar ervaringen over de behandeling van het inzageverzoek en de inzage in het dossier anoniem te delen met het Nationaal Archief middels een enquêteformulier, opdat de dienstverlening zo goed mogelijk kan worden ingericht. Er zijn tot nu toe 23 reacties ontvangen en deze zijn overwegend positief tot zeer positief.

Het Nationaal Archief blijft zich inzetten om de inzage optimaal en binnen de kaders van wet- en regelgeving te laten verlopen, zodat maximaal recht wordt gedaan aan het recht op afstammingsinformatie. Ik moedig dan ook alle betrokkenen die dat willen aan om voor inzage in deze informatie naar het Nationaal Archief te gaan.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
E.E.W. Bruins